

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Кафедра європейських та регіональних студій



РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КРАЇНОЗНАВСТВО»
(1 курс)

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти – бакалавр
Галузь знань – 29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність – 293 «Міжнародне право»
Освітня програма – «Міжнародне право»
Факультет міжнародних відносин

Львів – 2023

Антонюк Н. В., Федунь О.В. Країнознавство. Робоча програма навчальної дисципліни для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 29 – «Міжнародні відносини», спеціальності 293 - «Міжнародне право», факультету міжнародних відносин за освітньою програмою «міжнародне право». Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2023. – с.

Розробники:

Антонюк Наталія Володимирівна – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри європейських та регіональних студій

Федунь Олександра Василівна – кандидат географічних наук, доцент кафедри європейських та регіональних студій

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри європейських та регіональних студій.

Протокол № 1 від 30 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри європейських та регіональних студій

Н. Антонюк д.і.н., проф. Антонюк Н.В.

30 серпня 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Рівень вищої освіти, галузі знань, спеціальність освітньої програми	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>денна форма навчання</i>
Кількість кредитів - 5	Рівень вищої освіти перший (бакалавр)	<i>Обов'язкова</i>
Модуль 1	Галузь знань 29 міжнародні відносини	<i>1-й семестр</i>
Модуль 2		
Загальна кількість годин - 150	Спеціальність 293 Міжнародне право	<i>Лекції</i>
		<i>32 год.</i>
		<i>Практичні</i>
		<i>32 год.</i>
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента –5,5	Освітньо- кваліфікаційний рівень: бакалавр	Самостійна робота
		86
		Індивідуальні консультації
		2
		Вид контролю: екзамен

2. Мета та завдання

Мета навчальної дисципліни – сформувати у студентів систематизовані знання про історичні, політичні, природно-ресурсні, соціально-економічні, культурні та етнорелігійні особливості окремих країн і регіонів, їх геопросторове розташування та взаємозв'язки; ознайомити із становленням наукових шкіл геополітики у європейських країнах та США.

Завдання навчальної дисципліни: вивчити основні поняття та напрями країнознавства; ознайомити з функціями країнознавства; допомогти студентам з'ясувати та засвоїти відомості про країни, їхнє геопросторове розташування, природні умови та ресурси, господарство, населення, культуру; сформувати у студентів навички самостійної роботи з різними джерелами країнознавчої інформації; сприяти розумінню та засвоєнню основних категорій геополітики, концепцій провідних вчених різних країн, отримання навичок екстраполяції їх до аналізу явищ сучасного міжнародного життя.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Знання і розуміння предметної сфери та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність застосовувати отримані знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.

ЗК 7. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації, перш за все у міжнародному середовищі.

ЗК 9. Здатність аргументовано обирати шляхи вирішення проблеми професійного спрямування, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення.

ЗК 10. Здатність реалізовувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його постійного розвитку, дотримуватися принципу верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 11. Здатність цінувати та поважати різноманітність і мультикультурність.

ЗК 14. Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології; дотримуватися вимог онлайн-безпеки.

Після завершення навчального курсу студент повинен:

Знати:

- об'єкт і предмет країнознавчих досліджень;
- історичні етапи розвитку країнознавчих досліджень;
- наукові школи країнознавства;
- зміст понять «країна», «держава», «квазідержава»;
- особливості геопросторових, історичних, політичних, соціально-економічних, культурних і етнорелігійних особливостей окремих країн;
- чинники формування та зміни державно-територіального устрою, форми правління держав;

- типологію країн за різними критеріями;
- основні поняття та категорії геополітичного аналізу держав;
- суть теорій і концепцій представників американської, британської, німецької, французької та української геополітичних шкіл.

Вміти:

- використовувати сучасну методологію для аналізу країн і держав, їхнього політико-географічного та геополітичного положення;
- пояснити геопросторові взаємозалежності країн у регіоні та світі;
- об'єктивно оцінювати та систематизувати аналізувати інформацію про історичні, природно-географічні, економічні, демографічні, етнорелігійні та культурні особливості країн;
- критично аналізувати суспільно-політичні, соціально-економічні процеси та явища в окремих країнах;
- екстраполювати ідеї класичної геополітики на осмислення сучасних політичних процесів у країнах світу;
- брати участь у дискусіях.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Визначати переваги аргументів у процесі аналізу заздалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН 2. Проводити збір та аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН 7. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

ПРН 17. Працювати у групі, формуючи власний внесок у виконання завдань.

Навчальна дисципліна «Країнознавство» знаходиться в тісному зв'язку з навчальними дисциплінами: «Дипломатична історія України», «Історія української та зарубіжної культури», «Теорія держави і права», «Правові системи сучасності».

Теми лекційних занять:

Змістовий модуль 1

Тема 1 (2 год.): Вступ до країнознавства.

Визначення країнознавства. Напрями, об'єкт і предмет країнознавчих досліджень.

Функції країнознавства (пізнавальна, інформаційна, прикладна, прогностична та ін.).

Історичні аспекти становлення та розвитку країнознавства в зарубіжних країнах.

Розвиток країнознавства в Україні. Методи та рівні країнознавчих досліджень.

Завдання країнознавства, його роль і значення у процесі підготовки фахівців із міжнародних відносин.

Тема 2 (2 год.): Об'єкт дослідження країнознавства

Основні категорії та поняття. Державна територія: морфологічні особливості.

Політико-географічне положення держави (глобальне, регіональне, сусідське).

Політичні кордони держав: динаміка та функції. Делімітація та демаркація кордонів.

Політичний поділ морів і океанів. Міжнародні річки та канали, їх значення для міжнародного судноплавства. Політичний поділ повітряного і космічного простору.

Тема 3 (2 год.): Державно-територіальний устрій як предмет країнознавчих досліджень

Поняття «державно-територіальний устрій», «політико-територіальний устрій», «адміністративно-територіальний поділ» та ін. Типологія держав за формою державно-територіального устрою. Відмінності держав за територіально-ієрархічними рівнями державного устрою. Головні чинники формування державно-територіального устрою (історичний, етнокультурний та ін.). Формат державно-територіального поділу (автономні регіони, регіони з особливим порядком управління, столичні округи та ін.).

Тема 4 (2 год.): Проблеми реформування системи державно-територіального устрою в зарубіжних державах

Мета та шляхи реформування системи державно-територіального устрою.

Досвід проведення реформ державно-територіального устрою в зарубіжних державах (Бельгії, Польщі, Хорватії, Фінляндії, держав Балтії, Нігерії та ін.). Цілі та етапи проведення реформи децентралізації в Україні.

Тема 5 (2 год.): Етнонаціональні аспекти країнознавчих досліджень

Різні типи етнічних спільнот у країнах світу. Поняття «етнос», «нація», «національна меншина», «корінний народ», «народ».

Типи держав за етнонаціональною структурою населення (типологія за різними авторами, зокрема, за М.Дністрянським). Україна як приклад держави з переважанням одного етносу. Особливості моноетнічних і поліетнічних держав на різних континентах. Етнолінгвістичне розмаїття світу, проблеми зникнення мов. Держави з двома і більше офіційними мовами. Міжетнічні конфлікти в окремих державах і регіонах (причини загострення, наслідки).

Тема 6 (2 год.): Політична карта світу

Поняття політичної карти світу. Тематичні політичні карти. Загальні та спеціальні політичні карти. Головні елементи політичної карти в історичному минулому та на сучасному етапі (суверенні держави, залежні території, імперії, колонії, домініони, протекторати, підопічні території, спірні території та ін.). Тенденції до змін політичної карти світу в умовах глобалізації та інтеграції.

Участь держав у інтеграційних процесах. Прояви сепаратизму як чинник порушення територіальної цілісності та дезінтеграції держав.

Тема 7 (2 год.): Політичні системи держав світу

Поняття та ознаки політичних систем і політичних режимів. Держави з різними типами політичних систем і політичних режимів на різних континентах. Приклади демократичних та авторитарних держав. Рейтинг держав за Індексом демократії.

Зниження рівня демократії в державах світу в умовах пандемії COVID-19.

Тема 8 (2 год.): Соціально-економічні аспекти країнознавчих досліджень

Природно- та політико-географічні чинники соціально-економічного розвитку держав. Держави з різними типами економічних систем (ринковою, плановою, змішаною). Показники соціально-економічного розвитку. Порівняння держав за економічними показниками та міжнародними економічними рейтингами (ВВП, темпами економічного зростання, індексом людського розвитку).

Типологія держав за рівнем соціально-економічного розвитку. Нові індустріальні країни, їхні особливості та чинники динамічного розвитку.

Змістовий модуль 2

Тема 9 (2 год.): Геополітика: предмет, методи, функції.

Приклади коректного вживання терміну «геополітика». Три наукових підходи у вивченні явищ міжнародного життя: цивілізаційний, воєнно-стратегічний, географічного детермінізму. Геополітичні епохи. Закони, методи та функції.

Тема 10 (2 год.): Становлення німецької геополітичної школи:

Сутність «органічної» школи Фрідріха Ратцеля. Вплив географічного середовища на розвиток народу і держави. Три чинники впливу клімату на людину. Сім законів просторового росту держави. Визначення геополітики за Рудольфом Челленом. П'ять форм існування держави за Р.Челленом. Проголошення вищості Німеччини на противагу Англії та Франції (юні та старі народи). Три критерії геополітичної могутності у глобальній політиці.

Тема 11 (2 год.): Геополітичні ідеї західно-європейської політичної науки початку ХХ століття: німецька та британська школи.

Наукові праці спадок К.Гаусгофера як теоретична підстава експансивної зовнішньої політики III Райху. Теза про статичні та динамічні народи. Експансія як аргумент на користь завоювання чужих земель і екстермінації місцевого населення. Народ, що розвивається через війну отримує простір, необхідний для його життя. Практична реалізація ідей К. Гаусгофера створення вісі Берлін-Москва-Токіо, згодом Берлін-Рим-Токіо. Значення та зміст доповіді Гелфорда Маккіндера, виголошеної у Королівському Географічному Товаристві «Географічна вісь історії». Модель світу Г.Маккіндера. Поняття та межі Хартланду. Засади сили та критерії геополітичної могутності у геополітиці. Концепція Західної Атлантики. Значення геополітичних ідей Маккіндера для подальшого розвитку геополітичної науки.

Тема 12 (2 год.): Становлення американської та французької геополітичних шкіл.

Теорія «морської могутності» Альфреда Мехена Перегляд морських дій під час конфліктів. Формула морської могутності, принцип Анаконди. Ніколас Спайкмен Пошук регіону, який би дорівнював за своїм потенціалом Хартланд. Таким. на його думку, був Рімланд. Десять критеріїв морської могутності держави. Застосування принципу Анаконди при побудові військово-морських баз США в епоху «холодної

війни». Відаль де ла Бланш, його критика органічної школи Ф.Ратцеля. Проблема Ельзасу та Лотарингії у франко-німецьких відносинах. Сутність ідей посибілізму.

Тема 13 (2 год.): Цивілізаційні теорії.

Геополітичний вимір релігії в історичній перспективі. Релігійна карта світу. Релігійна карта Європи. Поняття цивілізації та його еволюція. Класифікація цивілізацій за О. Шпенглером та А. Тойнбі, С.Гантінгтона, Ф. Фукуями.

Тема 14 (2 год.): Американська геополітика.

Генеza американської геополітичної школи. Атлантизм: представники, ідеї, втілення в практичній зовнішній політиці США. Мондіалізм – теорія світової інтеграції, глобалізму. Представники та мондіалістські структури.

Тема 15 (4 год.): Українська геополітична думка.

Етапи та чинники розвитку міжнародних зв'язків України в історичній суспільно-політичній думці в історичній перспективі. Геополітичні напрями суспільно-політичної думки України: слов'янофільський, чорноморсько-балтійський геоцентричний, східно-західної рівноваги. Україна у геополітичних концепціях першої половині ХХ ст. Незалежна Україна в новому геополітичному просторі.

Теми семінарських занять

Змістовий модуль 1

Тема 1 (2 год.): Наукові школи країнознавства.

Напрями країнознавства, об'єкт і предмет країнознавчих досліджень. Зарубіжні школи країнознавства (німецька (Б. Варен, Ф. Ратцель, К. Ріттер, А. Гетнер, та ін.)), французька (Е. Реклю, П. Клаваль, В.де ла Бласс, Ж. Брюн, Ф. Бродель)), британська (Л.Даррел, Г.Маккіндер, Р.В. Прескотт, ін.)), американська (Р. Браун, А. Мехен, К. Зауер, І. Боуман, Д. Райт, Х. Берроуз, Дж. Харт, Д. Уітлесі, Дж. Патерсон, С. Хантінгтон, Гарм де Блій, Пітер Муллер, ін.) та ін).

Розвиток країнознавства в Україні ((В. Григорович-Барський, П. Чубинський, А. Синявський, К. Воблий, С. Рудницький, ін.)). Сучасні дослідницькі проблеми країнознавства. Місце наукового країнознавства в системі наук.

Тема 2 (2 год.): Держава: політико-географічне положення, типологія за різними ознаками

Зміст понять «країна», «держава», «квазідержава». Державна територія. Анклави та ексклави: характерні ознаки та приклади.

Поняття та рівні політико-географічного положення (ПГП) держави. Охарактеризуйте глобальне, регіональне, сусідське ПГП держави на вибір.

Класифікація держав за розмірами та формою державної території. Поділ держав за формою устрою та правління.

Тема 3 (2 год.): Політичні кордони держави

Політичні кордони держави, їх класифікація за різними ознаками.

Функції державних кордонів. Визначення та встановлення державних кордонів (делімітація, демаркація, редемаркація кордонів).

Політичний поділ морських територій. Міжнародні річки та канали.

Політичний поділ повітряного та космічного простору. Проблеми делімітації та демаркації кордонів незалежної України

Тема 4 (2 год.): Демографічні аспекти країнознавчих досліджень

Населення: кількісний і якісний склад у різних країнах.

Громадянство, його державотворче значення. Проблеми множинного громадянства в різних державах. Природний рух населення. Типи відтворення населення. Демографічна політика держав. Особливості розселення населення в різних країнах. Урбанізація, субурбанізація та рурурбанізація. Міські агломерації та мегаполіси. Міграції населення, їх державотворче та політичне значення. Напрями міграційних потоків у сучасному світі. Столиці держав, їхні типи, функції та політико-географічне значення. Перенесення та зміна назви столиць.

Тема 5 (2 год.): Етнорелігійні аспекти країнознавчих досліджень

Основні поняття. Типи етнічних спільнот у державах світу.

Географія етнічних процесів і міжетнічних відносин у сучасному світі

Типи держав за етнонаціональною структурою населення. Просторові аспекти поширення релігій. Світові релігії. Етнорелігійні конфлікти в державах світу.

Тема 6 (2 год.): Історичні етапи формування та зміни політичної карти світу.

Характерні риси та зміни політичної карти світу в стародавній, середньовічній, новий і новітній історичні періоди.

Деколонізація, її просторовий вияв і вплив на структуру політичної карти світу. Головні передумови та наслідки розпаду глобальної колоніальної системи. Динаміка кількісних та якісних змін політичної карти світу в різні періоди: причини та наслідки.

Тема 7 (2 год.): Політична карта окремих частин світу

Особливості сучасної політичної карти Європи. Кількість суверенних держав, залежні та спірні території. Динаміка кількісних і якісних змін політичної карти Європи в XX- поч. XXI ст.. (причини та наслідки).

Загальний огляд сучасної політичної карти Азії. Загальний огляд сучасної політичної карти Америки та Африки.

Загальний огляд сучасної політичної карти Австралії та Океанії.

Тема 8 (2 год.): Соціально-економічна характеристика країн

Економіко-географічне положення країни. Просторові аспекти розташування держав із різними типами економічних систем (ринковою, плановою, змішаною). Порівняння держав за економічними показниками та міжнародними економічними рейтингами. Показники соціально-економічного розвитку (ВВП, індекс людського розвитку). Типологія держав за рівнем соціально-економічного розвитку. Високорозвинуті держави та нові індустріальні країни, їхні особливості та чинники динамічного розвитку.

Змістовий модуль 2

Тема 9 (2 год.): Предмет і методи геополітики.

Поняття геополітики як науки. Основні закони геополітики. Предмет геополітики. Джерела геополітики. Місце геополітики в системі наук.

Функції геополітики. Методи геополітичних досліджень.

Тема 10 (2 год.): Основні ідеї та представники класичної геополітики – Фрідріх Ратцель та Рудольф Челлен.

Історичні та теоретичні передумови виникнення класичної геополітичної думки.

Вплив клімату та географічного середовища на життєдіяльність людей за Ф. Ратцелем. «Органічна школа» Ф. Ратцеля. Поняття життєвого простору та закон розширення життєвого простору.

Геополітичні погляди Р. Челлена. Сила держави та її складові.

Р. Челлен про роль України у першій світовій війні.

Особливості перших геополітичних концепцій.

Тема 11 (2 год.): Геополітичні ідеї Гелфорда Маккіндера і Карла Гаусгофера у контексті західноєвропейської політичної науки поч. ХХ століття.

Поняття «серця світу» або хартленду. Тези світового панування Г. Маккіндера та їх геополітичний сенс. Україна в концепціях Г. Маккіндера. «Друга геополітична концепція» Г. Маккіндера. К. Гаусгофер про геополітичне положення Німеччини. Теорія континентального блоку К. Гаусгофера. Концепція «великого простору» К. Гаусгофера. Експансія по паралелях та меридіанах.

Тема 12 (2 год): Світова геополітична думка початку та середини ХХ ст.:

Відаль де ля Блаш, А.Мехен, Н.Спайкмен

«Географія людини» П. Відаля де ла Блаша. Особливості поглядів П. Відаля де ла Блаша на Францію та її сусідів.

Теорія А. Мехена про протистояння суші та моря, відмінність морської стратегії від сухопутної. Умови морської сили нації та їх геополітичне обґрунтування. Формула морської могутності А. Мехена.

Критерії геополітичної могутності держави Н. Спайкмена. Н. Спайкмен про геополітичне положення США та можливі напрямки американської зовнішньої політики. Поняття римленду та серединного океану в Н. Спайкмена.

Тема 13 (2 год): Цивілізаційний підхід у геополітиці.

Цивілізаційна теорія А. Тойнбі.

С.Гантінгтон про цивілізаційні аспекти сучасного світового порядку. Феномен зіткнення цивілізацій. О. Тоффлер про три етапи у розвитку світової цивілізації. «Занепад Європи» Освальда Шпенглера. «Кінець історії» Френсіса Фукуяма.

Тема 14 (2 год): Американська геополітика

Основні ідеї та представники атлантизму. Неоатлантизм.

Мондіалізм – геополітична концепція повної планетарної інтеграції.

Неомондіалізм. С. Коен про геостратегічні та геополітичні типи регіонів.

Теорія “обмеженої війни” Г. Кіссінджера та її актуальність для сьогодення.

Євразійська геостратегія атлантизму З. Бжезінського.

Тема 15 (4 год): Українська геополітична думка.

Етапи та чинники розвитку міжнародних зв'язків України зі світом в історичній перспективі. Геополітичні вектори української суспільно-політичної думки на початку ХХ ст. Державотворчі концепції в діяльності Б. Хмельницького, І. Мазепи, П. Орлика. Федералістичні доктрини української політичної думки. Кирило-Мефодіївське братство, М. Драгоманов. Балтійсько-чорноморська геополітична доктрина С. Рудницького. Чорноморська геополітична доктрина Ю. Липи. Україна у геополітичних концепціях першої половині ХХ ст.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Міжнародно-політичне країнознавство						
Тема 1. Вступна лекція		2	2			2
Тема 2.		2	2			6
Тема 3.		2	2			8
Тема 4.		2	2			8
Тема 5.		2	2			6
Тема 6.		2	2			6
Тема 7.		2	2			12
Тема 8.		2	2			6
Разом – зм. модуль 1		16	16			43
Змістовий модуль 2.						
Разом – зм. модуль 2		16	16			43
Усього годин		32	32			86

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1	
1	Українська та зарубіжні школи країнознавства	3
2	Держави, країни, самопроголошені державоподібні утворення. Політико-географічне положення обраної держави	6

3	Політичні кордони держави, територіальні претензії	2
4	Характеристика державного кордону України	2
5	Адміністративно-територіальний поділ держави. На прикладі однієї держави охарактеризувати систему та територіально-ієрархічні рівні державного устрою	5
6	Особливості демографічних та етнічних та міграційних процесів у країнах на сучасному етапі	5
7	Напрями та проблеми міграційних процесів у країнах на сучасному етапі	4
8	Політична карта світу / Євразія	3
9	Політична карта світу / Африка	3
10	Політична карта світу / Америка	3
11	Політична карта світу / Австралія та Океанія	3
12	Політичні системи держав. Особливості демократичних і недемократичних держав у геопросторовому контексті	4
	Всього за змістовий модуль 1	43
	Змістовий модуль 2	
	Всього за змістовий модуль 2	43
	Разом	86

Питання для підготовки на екзамен:

1. Поняття «країнознавство», напрями, об'єкт і предмет країнознавчих досліджень. Функції країнознавства (пізнавальна, інформаційна, прикладна, прогностична та ін.).
2. Історичні аспекти розвитку країнознавства у світі. Зарубіжні школи країнознавства. Розвиток країнознавства в Україні.

3. Методи країнознавчих досліджень. Завдання країнознавства, його роль і значення у процесі підготовки фахівців із міжнародних відносин.
4. Поняття «країна», «держава», «політико-географічний простір», «квазідержава», «віртуальна держава». Державна територія. Анклави та ексклави.
5. Державна територія. Класифікація держав за площею, формою державної території. Найбільші та найменші держави світу.
6. Політико-географічне положення держави. Охарактеризуйте глобальне, регіональне, сусідське ПГП держави на вибір. Держави-сусіди України (1-го та 2-го порядку).
7. Державні кордони, їхні функції, класифікації. Делімітація, демаркація кордонів. Політичний поділ повітряного та космічного простору. Політичний поділ морів та океанів. Протоки, канали, річки, що використовуються для міжнародного судноплавства.
8. Державно-територіальний устрій, його форми. Політико-територіальний устрій федеративних держав (приклади), адміністративно-територіальний устрій (АТУ) унітарних держав (приклади), чинники їх формування (історичні, етнокультурні, ін.). Приклади зміни форми устрою чи правління у державах ХХ, ХХІ ст. (Іспанія, Бельгія, Ефіопія, Камбоджа, Непал, ін.)
9. Кількість ієрархічних рівнів у системі територіального устрою окремих держав (н-д: України, Польщі, Білорусі, Литви, Німеччини, Франції, Італії, Іспанії, США, Канади, Великої Британії, Бельгії, Індії, Бразилії, Аргентини, Австралії, ПАР).
10. Автономні регіони, регіони з особливим статусом у державах, окуповані регіони.
11. Населення як суб'єкт держави. Проблеми подвійного громадянства в різних державах.
12. Класифікація держав за чисельністю населення. Особливості природного руху населення в державах. Типи відтворення населення.

13. Демографічні проблеми та державна політика щодо їх розв'язання. Особливості розміщення населення в різних країнах. Показники щільності населення в країнах.
14. Міграції населення (міждержавні, внутрідержавні), їх державотворче та політичне значення.
15. Просторові аспекти процесів урбанізації, субурбанізації, рурбанізації в державах. Держави з найвищим рівнем урбанізації. Міські агломерації та мегаполіси. Столиці держав, їхні типи, функції та політико-географічне значення. Перенесення та зміна назви столиць.
16. Етнорелігійні аспекти країнознавчих досліджень. Типи етнічних спільнот, особливості міжетнічних відносин у державах. Етнічні конфлікти в окремих державах і регіонах.
17. Типологія держав за етнічною структурою населення (моноетнічні, двоетнічні, поліетнічні, ін.).
18. Етнолінгвістичне розмаїття світу. Мовна структура населення і мовні проблеми в державах.
19. Політична карта світу (ПКС), історичні етапи її формування. Якісні та кількісні зміни ПКС. Імперії на історичній ПКС.
20. Процеси деколонізації та їхній вплив на політичну карту світу. Динаміка змін сучасної політичної карти світу (з 1990-х рр. XX - поч. XXI ст.).
21. Елементи сучасної політичної карти світу (держави, залежні території, самопроголошені держави, спірні території, політико-правовий статус Антарктиди). Кількість суверенних держав і залежних територій по континентах.
22. Політико- та суспільно-географічні передумови соціально-економічного розвитку держав.
23. Класифікація держав за рівнем соціально-економічного розвитку. Нові індустріальні країни, їхні особливості та чинники динамічного розвитку.
24. Держави з різними типами економічних систем (ринковою, плановою, змішаною).

25. Показники соціально-економічного розвитку. Порівняння держав за економічними показниками та міжнародними економічними рейтингами (ВВП, темпами економічного зростання, індексом людського розвитку).
26. Поняття геополітики як науки. Предмет і джерела геополітики. Функції геополітики. Методи геополітики.
27. Основні закони геополітики.
28. Геополітичні епохи.
29. «Органічна школа» Фрідріха Ратцеля.
30. Рудольф Челлен – автор категорії «геополітика»
31. «Географічна вісь історії» Гелфорда Маккіндера.
32. Теорія «морської могутності» Альфреда Мехена
33. «Посібілізм» Відаля де ла Блаша.
34. Поняття римленду та серединного океану Ніколаса Спайкмена.
35. Цивілізаційна теорія А. Тойнбі.
36. С. Хантінгтон про цивілізаційні аспекти сучасного світового порядку. Феномен зіткнення цивілізацій.
37. О. Тоффлер про три етапи у розвитку світової цивілізації.
38. «Занепад Європи» Освальда Шпенглера.
39. «Кінець історії» Френсіса Фукуями.
40. Основні ідеї та представники атлантизму.
41. С. Коен про геостратегічні та геополітичні типи регіонів.
42. Теорія «обмеженої війни» Г. Кіссінджера та її актуальність для сьогодення.
43. Євразійська геостратегія атлантизму З. Бжезінського.
44. Мондіалізм – геополітична концепція повної планетарної інтеграції.
45. Релігійний чинник у геополітиці. Релігійна карта світу та Європи.
46. Загальна характеристика українських геополітичних концепцій. Напрями сучасної геополітичної стратегії.
47. Українська проблематика у працях Р. Челлена, Г. Маккіндера С. Хантінгтона, З. Бжезінського.

Методи навчання та контролю

Навчання здійснюється за допомогою наступних освітніх методик:

форми проведення занять (освітні методики)

- лекції з використанням наглядних матеріалів;
- семінарські заняття у формі спільної дискусії за конкретною темою;
- семінарські заняття з попередньо підготованими доповідями студентів;
- семінарські заняття у формі аналізу статистичних даних та фактичних матеріалів з метою встановлення закономірностей розвитку певного процесу чи явища, групування країн за кількісними чи якісними ознаками;
- домашні заняття у формі рефератів (або есе).

Система контролю знань та умінь студентів охоплює:

- поточний контроль (опитування на семінарських заняттях, участь у дискусіях, доповнення) – 30 балів;
- оцінювання самостійної роботи (модулі) – 20 балів;
- підсумковий контроль (іспит) – 50 балів.

Оцінювання поточної успішності та іспиту проводиться за 100-бальною шкалою.

Критерії оцінювання знань в компетенціях:

Види робіт	Приблизна частка у підсумковій оцінці
Контрольна модульна робота № 1	Від 0 до 10 балів
Контрольна модульна робота № 2	Від 0 до 10 балів
Доповіді на семінарських заняттях	Від 0 до 5 балів
Участь у дискусіях, доповнення на семінарських заняттях	До 5 балів
Підсумковий контроль – іспит	Від 0 до 50 балів

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою (для іспитів і заліків).

- максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів з дисципліни, яка завершується екзаменом, становить за поточну успішність 50 балів, на екзамені – 50 балів;
- при оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Якщо студент не набирає 51-го балу, тоді він скеровується на залік за талоном № 2, здає його у письмовій формі упродовж додаткової сесії з ліквідації академзаборгованостей.

При оформленні документів на залікову сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Оцінка ECTS	Оцінка в балах	За національною шкалою		
		Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку		Залік
A	90 – 100	5	Відмінно	Зараховано
B	81-89	4	Дуже добре	
C	71-80		Добре	
D	61-70	3	Задовільно	
E	51-60		Достатньо	

11. Методичне забезпечення

Трохимчук С.В., Федунь О.В. Політична географія світу: Навч. посібник. – К.: Знання, 2007. – 422 с.

Федунь О.В., Папіш Н.І. Країнознавство (Політична географія світу): Методичні вказівки та рекомендації до навчального курсу. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010.

Навчальна та робоча програми з дисципліни «Країнознавство» для студентів факультету міжнародні відносини ЛНУ імені Івана Франка

12. Рекомендована література

Основна

1. Вегеш М. Геополітика в іменах. Ужгород: Видавництво УжНУ "Говерла", 2011. – 216с.
2. Гольцов А. Геополітика та політична географія. К.: Центр учбової літератури, 2019. – 416 с.
3. Дністрянський М.С. Геополітика: Навчальний посібник / М.С. Дністрянський. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 436 с.

4. Країнознавство: Підручник / за заг. ред. Крижанівського В.П., Головченка В.І. - К.: ВПЦ "Київський університет" , 2008. — 658 с.
 5. Країнознавство: підручник / за ред. М. С. Дорошка. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : Знання, 2012. – 440 с.
 6. Кудряченко А.І., Рудич Ф.М., Храмов В.О. Геополітика. Підручник. – К.: МАУП, 2004. – 296 с.
 7. Мадісон В.В., Шахов В.А. Сучасна українська геополітика: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2003. – 176 с.
 8. Мальська М.П., Антонюк Н.В., Занько Ю.С., Ганич Н.М. Країнознавство: теорія та практика. Підручник. Центр учбової літератури, 2012. – 528 с.
 9. Масляк П.О. Країнознавство. Підручник. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання, 2008. – 292 с.
 10. Трохимчук С.В., Федунь О.В. Політична географія світу: Навч. посіб. – 2-е вид. – К: Знання, 2007. – 384 с.
- Додаткова:
11. Андрусак Т.Г. Історія політичних та правових вчень. – Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 220 с.
 12. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи / Пер. з англ. О.Фешовець. – Львів – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000. – 237 с.
 13. Бжезінський З. Україна у геостратегічному контексті: Пер. з англ. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 102 с.
 14. Політична географія і геополітика: Навч. посібник / Б.П.Яценко, В.І.Стафійчук, Ю.С.Брайчевський та ін.; за ред. Б.П.Яценка. – К.: Либідь, 2007. – 255 с.
 15. Турчин Я. Б., Дорош Л. О., Горбач О. Н. Країнознавство: навч. посібник. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2012. – 276 с.
 16. Купрієнко Д. А. Державна територія і державний кордон : навчальний посібник / Д. А. Купрієнко, Ю. А. Дем'янюк, О. В. Діденко. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2014. – 256 с. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/32308101.pdf>.

17. Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України : навч. посіб. / М. С. Дністрянський. – Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2010. – 344 с.
18. Масляк П. О. Країнознавство : підручник. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання, 2008. – 292 с.
19. Стафійчук В.І. Політична географія світу: Навч. посібник / В.І.Стафійчук. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. – 306 с.
20. Дубович І. Країнознавчий словник-довідник. К.: Знання, 2008. 840 с
21. Блій Г. де, Муллер Пітер. Географія: світи, регіони, концепти / Пер. з англ.; Передмова та розділ „Україна” О.Шаблія. – К.: Либідь, 2004. – 740 с.
22. Długosz Z. Przemiany na mapie politycznej świata. – Zamość, 2000.
23. Carlo J. Geopolityka. – Wrocław-Warszawa-Kraków, 2003.
24. Flint C. Wstęp do geopolityki / Tłum.z ang. J.Halbersztat. – Warszawa: wyd. naukowe PWN, 2008. – 243 s.
25. Moczulski L. Geopolityka. – Warszawa, 2019.
26. Otok S. Geografia polityczna. Geopolityka-panstwo-ekopolityka. – Wyd. 7. – Warszawa: PWN, 2003. – 215 s.